[2019] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 287

ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਊਰੀ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ

ਬਨਾਮ

ਐੱਮ. ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 853)

7 ਮਈ, 2019

[ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973:

ਐਸ. 482 – ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੇਸ-ਅਰਜ਼ੀ ਯੂ/ਐਸ. 242 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ-ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਯੂ/ਐੱਸ. 173 (2)(5)(a) ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ-ਰੈੱਸ ਜੂਡੀਕਾਟਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਪਟੀਸ਼ਨ ਯੂ/ਐੱਸ 482 ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਠੋਸ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨੁਕਸ ਸੀ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨੁਕਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ

ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਅਧਿਕਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। 11.03.2008 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਦੇਰੀ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਸੈਕਸ਼ਨ 362 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਤਹਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 7] [291-ਡੀ. ਐੱਫ.]

1.2 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਠੋਸ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 9] [292-ਏ-ਸੀ]

1.3 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੰਗ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 11 ਅਤੇ 12] [292-ਐੱਫ-ਜੀ]

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਭੈਰਾ ਕੰਕਨੀ ਕੋਲੀਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, 1984 ਸਪੋਰ ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 597; ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2004) 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 518: [2004] 2 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 723-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਐਸ. ਪਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2002) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 82: [2002] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 889-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 05.04.2005 ਉੱਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਢਿੱਲ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਈ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ 11.03.2008 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਆਈ. ਡੀ. 1' ਤੇ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਸ

ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ 5 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 2013 ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 13 ਅਤੇ 14] [293- F-H; 294-ਏ-ਡੀ]

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2002] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 889	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 3**
1984 ਸਪਾਪ ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 597	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ**	**ਪੈਰਾ 8**
[2004] 2 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 723	**'ਤੇ ਨਿਰਭਰ**	**ਪੈਰਾ 10**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2019 ਦੀ ਸਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 853।

2013 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7904 ਵਿੱਚ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਲਈ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 06.08.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਏ. ਐੱਸ. ਜੀ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਵੀਨਾ ਗੌਤਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੀਮਾ ਬੇਨਗਨੀ, ਅਨਸ ਜ਼ੈਦੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਪੀ. ਐੱਸ. ਨਰਸਿਮਹਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ., ਐੱਮ. ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਆਰ. ਰਾਓ, ਸਾਰਥ ਐੱਸ. ਜਨਾਰਦਨ, ਕੇ. ਨਰਸਿੰਭਾ ਮੂਰਤੀ, ਰਾਹੁਲ ਟੀ., ਵੀ. ਸੀ. ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸੁੰਦੇਰਾ ਵੀ. ਐੱਨ. ਐੱਲ., ਆਬਿਦ ਅਲੀ ਬੀਰਨ ਪੀ., ਐਡ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ, ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 06.08.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 482, ਅਪਰਾਧਿਕ

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ., ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ. ਕੇ. ਸੀ. ਰੈੱਡੀ, ਤਤਕਾਲੀ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ., ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਇੱਕ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (2) ਅਤੇ 13 (1) (ਸੀ) ਤਹਿਤ ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਣਜਾਣੇ ਕਾਰਨ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 242 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.ਐਮ.ਪੀ. ਸੰ. 26 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਕਿ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ), ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੈੱਸ ਜੂਡੀਕਾਟਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 362 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ ਬਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰ. ਐੱਸ. ਪਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2002) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 82.

4. ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 242 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੋਧ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸਵੀਕਾਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ ਲਈ ਕੋਈ

ਨਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹੋ ਉਦੇਸ਼ ਕੋਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

5. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

6. ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. No.RC 35 (ਏ)/2002-ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ./ਏ. ਸੀ. ਬੀ./ਵੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. (2005 ਦਾ ਸੀ. ਸੀ.-03) ਐਕਟ ਤਹਿਤ 01.11.2002 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 05.04.2005 ਉੱਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਵੀ. ਕੇ. ਰੈੱਡੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 242 ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਈ. ਡੀ. 1 ਉੱਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। 11.03.2008 ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਰੀ ਲਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ, ਧਾਰਾ 362 ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ।

8. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਭੈਰਾ ਕੰਕਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਲੀਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, 1984 ਸਪੋਰ ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 597, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀਃ

“6. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਕੁਝ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਠੋਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਕੁਝ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਚੈਕਸ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ direction.The ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਮੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ”

9. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਠੋਸ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

10. ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2004) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 518 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

“31..... ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ”

11. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ), (ਆਈ. ਡੀ. 1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੰਗ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰ. ਐੱਸ. ਪਾਈ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

“7. ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਏ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਹੋਵੇਗਾ" ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏ. ਪੀ. ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 207-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ

ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ”

12. ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

13. ਪਰ ਮਾਮਲਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 05.04.2005 ਉੱਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਢਿੱਲ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਈ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ 07.01.2008 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ 11.03.2008' ਤੇ ਧਾਰਾ 173 (2) (5) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਗਲਤੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ। ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 2005 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੰਬੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

14. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ, ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗਲਤੀ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ 5 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 2013 ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ

ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate